

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Branka Pohorec

Razvoj delovanja ISAF-a

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Branka Pohorec

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Razvoj delovanja ISAF-a

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Zahvala

Zahvaljujem se svoji mentorici, doc. dr. Maji Garb za vso pomoč, nasvete in usmeritve pri pisanju diplomske naloge. Še posebej se zahvaljujem svoji družini in sorodnikom za vso podporo v času študija.

Razvoj delovanja ISAF-a

Afganistan predstavlja območje nenehnih nemirov, katerim še vedno ni videti konca. Vojno stanje se ni zaključilo že zadnjih trideset let. V zadnjem času igrajo ključno vlogo v konfliktih uporniške skupine. Le-te izzivajo druge države in tako preprečujejo lastnemu prebivalstvu, da bi po nekaj desetletjih zaživali v miru. Nemirno stanje in ogrožanje mednarodne varnosti in miru je privedlo tudi do ustanovitve operacije ISAF. Le-ta je bila ustanovljena leta 2001 na pobudo mednarodne organizacije Združenih narodov (v nadaljevanju ZN). Primarna naloga operacije ISAF je vzpostavitev varnosti in miru. Operacija je najprej delovala pod vodstvom držav, kasneje je nadzor nad operacijo prevzela Organizacija severnoatlantske pogodbe (v nadaljevanju NATO). Znotraj te organizacije so vojaki iz različnih držav poskušajo zadnjih enajst let doseči zastavljene cilje, a so ti še vedno precej oddaljeni. Sedaj operacija že izgublja zaupanje v očeh prebivalstva po vsem svetu in s tem se pojavljajo dvomi, kako dolgo bodo države še vztrajale pri tej operaciji.

KLJUČNE BESEDE: mirovna operacija, ISAF, uporniške skupine, Afganistan.

Development of ISAF

Afghanistan represents an area of constant unrest with no end in sight. State of war did not end for the last thirty years. Lately, rebel groups play a key role in the conflict. They challenge other countries and so prevent their own population from living in peace after centuries of unrests. This state of unrest and a threat to global safety led to the establishment of the ISAF. It was founded in 2001 on the initiative of the United Nations (UN). The primary mission of the ISAF operation is to establish security and peace. The operation was first under the control of the countries but was later taken over by the North Atlantic Treaty Organization (NATO). Within this organization, soldiers from different countries are trying to achieve its goals for the last eleven years, but they are still far away from it. Nowadays, the operation has lost the confidence of the worldwide public and thus it is questioned how much longer countries will insist on this operation.

KEYWORDS: peacekeeping operation, ISAF, rebel groups, Afghanistan.

KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1	Cilj in pomen diplomskega dela	9
2.2	Raziskovalno vprašanje	9
2.3	Uporabljena metodologija.....	9
2.4	Zgradba diplomskega dela	9
3	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
3.1	Mirovne operacije	10
3.2	Mirovne operacije Združenih narodov in Organizacije severnoatlantskega sporazuma	10
3.2.1	NATO mirovne operacije.....	11
3.3	VII. poglavje UL ZN.....	12
4	AFGANISTAN.....	13
4.1	Zgodovinsko ozadje Afganistana pred letom 2001	13
4.2	Pomembni akterji	15
4.2.1	Talibani	15
4.2.2	Osama bin Laden	16
5	NAPADI IN VOJAŠKE AKCIJE.....	18
5.1	Teroristični napad na ZDA.....	18
5.2	Vojaški napad na Afganistan	18
5.2.1	Priprava napada na Afganistan	18
5.2.2	Pravni okvir za vojno.....	19
5.2.3	Ameriško-britanska invazija na Afganistan.....	20
6	ISAF	22
6.1	Ustanovitev ISAF.....	22
6.2	Pravna podlaga delovanja sil ISAF.....	23
6.2.1	Resolucije VS ZN.....	23
6.2.2	Sporazum	24
6.3	ISAF formacija	24
6.3.1	Regionalno poveljstvo v prestolnici – Kabul	24
6.3.2	Regionalno poveljstvo sever.....	24
6.3.3	Regionalno poveljstvo jug	24
6.3.4	Regionalno poveljstvo zahod	25
6.3.5	Regionalno poveljstvo vzhod	25
6.3.6	Regionalno poveljstvo jugozahod	25
6.4	Delovanje ISAF skozi čas.....	25

6.4.1	ISAF pod vodstvom držav (VB, Turčije, Nemčije in Nizozemske).....	26
6.4.2	Prva faza ISAF pod NATO v obdobju 2003–2005.....	26
6.4.3	Druga faza ISAF pod NATO v obdobju februar–december 2005.....	27
6.4.4	Tretja faza ISAF pod NATO v obdobju december 2005 – oktober 2006.....	28
6.4.5	Četrta faza ISAF pod NATO od oktobra 2006 naprej.....	28
6.5	ISAF in vzpostavitev varnosti v Afganistanu.....	29
6.5.1	Podpora Afganistanski nacionalni vojski (v nadaljevanju ANA).....	29
6.5.2	Podpora Afganistanske nacionalne policije (v nadaljevanju ANP).....	30
6.5.3	Razoroževanje nezakonito oboroženih skupin.....	30
6.5.4	Zagotavljanje pomoči po izvedbi operacij.....	30
6.6	ISAF danes in v prihodnosti.....	30
6.6.1	Ali je ISAF še vedno mirovna operacija?.....	31
7	ZAKLJUČEK.....	33
8	LITERATURA.....	34

SEZNAM KRATIC

ANA	Afganistanska nacionalna armada (Afghan National Army)
ANP	Afganistanska nacionalna policija (Afghan National Police)
ANSF	Afganistanske nacionalne varnostne sile (Afghan National Security Forces)
CIA	Centralna obveščevalna agencija (Central Intelligence Agency)
CIMIC	Civilno-vojaško sodelovanje (Civil-Military Co-operation)
DPKO	Oddelek za operacije za ohranjanje miru pri ZN (Department of Peacekeeping Operations)
EU	Evropska unija (European Union)
ISAF	Mednarodna varnostna podporna sila (International Security Assistance Force)
ISI	Med-službena obveščevalna služba (Inter-Services Intelligence)
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma (North Atlantic Treaty Organization)
OEF	Operacija trajna svoboda (Operation Enduring Freedom)
OMLT	Operativne skupine za mentorstvo in povezavo (Operational Mentoring and Liaison Teams)
PRT	Enote za rekonstrukcijo provinc (Provincial Reconstruction Team)
SZ	Sovjetska zveza (Soviet Union)
UL ZN	Ustanovna listina Združenih narodov (United Nations Charter)
UNAMA	Misija za pomoč Združenih narodov v Afganistanu (United Nations Assistance Mission in Afghanistan)
UNODC	Urad Združenih narodov za droge in kriminal (United Nations Office on Drugs and Crime)
VB	VB Velika Britanija (Great Britain)
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov (United Nations Security Council)
WTC	Svetovni trgovinski center (World Trade Center)
ZDA	Združene države Amerike (United Nation of America)
ZN	Združeni narodi (United Nations)

1 UVOD

Živimo v času nemirov. Prebivalci po vsem svetu so nenehno izpostavljeni različnim nevarnostim, ki krojijo usode ter povzročajo motnje normalnega življenja. Za doseganje varnosti in miru se ustanavljajo mirovne operacije pod okriljem mednarodnih organizacij. Vodilno vlogo na tem področju prevzemajo Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju OZN), NATO ter Evropska unija (v nadaljevanju EU). Področje svojega delovanja širijo po vsem svetu. Z mirovnimi operacijami poskušajo čim prej stabilizirati in jih povrniti v stanje pred izbruhom teh nemirov.

Afganistan velja za območje, kjer potekajo nenehne vojne, ki jim še vedno ni videti konca. Vodilno vlogo pri tem so igrale države, ki so želele prevzeti oblast na tem območju, a so doživele poraz. Znotraj države so se kot odgovor na situacijo oblikovale posamezne skupine, ki so pomagale v boju proti napadalcem. Po umiku zahodnih sil je v državi zavladal nemir. Pojavile so se različne skupine, s ciljem vladati državi. Med vodilne uporniške skupine štejemo predstavnike Al Kaide in Talibane, ki se borijo za oblast že dlje časa. Prav zaradi teh nemirov živijo ljudje na tem območju v nenehnem strahu in pomanjkanju. Država pa se sooča tudi z veliko brezposelnostjo, slabim gospodarstvom, ekonomijo in vedno večjim deležem proizvodnje opija. Po napadih na Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA), 11. septembra 2001, se je stanje v državi še dodatno poslabšalo. Za glavnega krivca je bil spoznan Osama bin Laden, voditelj Al Kaide, ki si je svoje zatočišče poiskal na območju Afganistana. Kljub pozivom ZDA naj oblasti izročijo Osamo bin Ladna, se to ni zgodilo. V začetku oktobra 2001 je sledil odgovor ZDA, ko so izvedli vojaški napad na Afganistan. Tako so najprej na tem območju vodilno vlogo igrale ameriške sile v povezavi z britanskimi silami, a vendar niso dosegli zastavljenih ciljev. Za boljšo delovanje se je ustanovila Mednarodna varnostna podpora sila (v nadaljevanju ISAF).

Sila ISAF je najprej delovala pod vodstvom držav, ki so izrazile pripravljenost sodelovanja. Te države so bile Velika Britanija (v nadaljevanju VB), Turčija, Nemčija in Nizozemska. Kasneje so sile ISAF v celoti prešle pod nadzor zveze NATO. Primarni cilj operacije je bil vzpostavitev varnosti in miru, saj ta ni bil vzpostavljen že vrsto let. Hkrati se je operacija vedno bolj vključevala v ofenzivne boje in s tem ravnanjem vnašala dvome v dejstvo, da gre še vedno za mirovno operacijo.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Cilj in pomen diplomskega dela

Cilj diplomskega dela je podrobneje spoznati mirovno silo ISAF, predvsem pa ugotoviti kako se je operacija razvijala oziroma spreminjala. Predstavljeni bodo tudi vsi ključni akterji ter celoten potek dogajanja na tem območju. Za boljše razumevanje države in njene situacije bodo zapisani vsi pomembni dogodki, ki so se vrstili pred prihodom sil ISAF. Med drugim bomo preučili namen mirovne operacije in analizirali njihovo uspešnost ter poskušali ugotoviti, če je ta operacija sploh še potrebna.

2.2 Raziskovalno vprašanje

Operacija ISAF se je skozi čas spreminjala. Ali je v tem procesu prehajala od manj mirovniškega delovanja k bolj mirovniškemu ali obratno?

2.3 Uporabljena metodologija

V diplomskem delu bomo uporabili različne metode družboslovnega raziskovanja. Uporabili bomo metodo zbiranje virov in kasnejšo analizo ter interpretacijo primarnih in sekundarnih virov. Med primarni vire se bomo navezovali na Ustavno listino ZN (v nadaljevanju UL ZN) ter na resolucije sprejete s strani ZN.

2.4 Zgradba diplomskega dela

V diplomskem delu se bomo najprej osredotočili na predstavitev države Afganistan in njenega prebivalstva. Sledil bo kratek povzetek zgodovinskega ozadja države in izpostavitve ključnih trenutkov za vojaški poseg na tem območju. Predstavljeni bodo pomembni akterji na nasprotnikovi strani, Osama bin Laden in talibani. Bistven del naloge bo zajemal predstavitev mirovne operacije ISAF in tega, kako je prišlo do njene ustanovitve. Podani bodo točni mejniki mirovne operacije in sprejete naloge v začetku operacije ter njeno spreminjanje do danes. Hkrati bomo izpostavili dosežke in slabosti v času delovanja operacije na tem območju. Na koncu bomo še navedli pričakovanja za prihodnost operacije ISAF.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

V tem poglavju bomo predstavili nekaj temeljnih pojmov za lažje razumevanje vsebine diplomskega dela.

3.1 Mirovne operacije

Mirovne operacije razumemo kot vse oblike nevojaških in vojaških aktivnosti, ki potekajo skladno s političnimi in diplomatskimi prizadevanji za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru. Razlikovati je potrebno med operacijami za ohranjanje miru, operacijami za ustvarjanje miru, operacijami za graditev miru, operacijami preventivne diplomacije in operacijami za vsiljevanje miru (Jelušič 2005, 12–14).

Jelušič (2005, 12–14) podaja definicijo v ožjem pomenu, kjer so mirovne operacije vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru. Za mednarodne operacij je značilno, da :

- imajo mednarodni mandat – praviloma s strani mednarodne organizacije,
- izvajajo jih mednarodne organizacije – regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav,
- izvajajo jih sile in osebje v večnacionalni sestavi,
- potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo oziroma za zagotovitev mirnega in dogovorjenega prehoda iz statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti,
- potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja,
- pri tem povzročajo čim manj škode – uporaba minimalne sile.

3.2 Mirovne operacije Združenih narodov in Organizacije severnoatlantskega sporazuma

Izvajanje mirovni operacij je po 2. svetovni vojni potekalo pod okriljem Združeni narodov (v nadaljevanju ZN), po hladni vojni pa se je povečala potreba po novih oblikah sodelovanja med ZN in regionalnimi organizacijami na tem področju. Sile, ki jih je bilo mogoče sestaviti v okviru ZN, so bile preohlapno organizirane in premalo zmogljive, da bi lahko bile učinkovite v vse bolj zahtevnih operacijah. Zaradi razvite vojaške strukture in uveljavljenih postopkov odločanja in

komuniciranja je bil NATO ustrezna struktura za izvajanje vse bolj zahtevnih in raznovrstnih mirovnih operacij (Jelušič 2005, 80).

Mirovne operacije Združenih narodov (v nadaljevanju ZN), ki jih odobri Varnostni svet ZN (v nadaljevanju VS ZN) imajo izrazito mednarodno obliko. Zagotavljajo nepristransko in splošno sprejemljivo sredstvo za porazdelitev bremen in učinkovito delovanje. Operacije same po sebi ne predstavljajo nujno prave rešitve za vsak konflikt. Mirovništvo je spremljevalec mirovnega procesa in ne njegov nadomestek. Eden od osnovnih namenov je varovanje mednarodnega miru in varnosti (United Nations Information Service 2007).

Jelušič (2005, 82) pojasnjuje: *"Mirovne operacije pa v Natu obravnavajo kot del kriznega upravljanja, s katerim se zavezništvo odziva na krize v svetu."*

Cilj zveze NATO je varovati svobodo in varnost vseh članic s političnimi in vojaškimi sredstvi. Ta je v skladu s Severnoatlantsko pogodbo in UL ZN. NATO se pri opredeljevanju operacij v podporo miru navezuje na več poglavij UL ZN, natančneje na VI¹, VII² in VIII³ poglavje. Pri tem uporablja več vrst operacij: operacije za preprečevanje konfliktov, operacije za vzpostavljanje miru, operacije za ohranjanje miru, operacije za vsiljevanje miru, operacije za izgradnjo miru in operacije zagotavljanja humanitarne pomoči (Slovenija in NATO 2004).

3.2.1 NATO mirovne operacije

NATO je leta 1991 v strateškem konceptu navedel temeljne naloge zavezništva. Mednje spadajo varnost, posvetovanje, obramba, odvrčanje in ohranjanje strateškega ravnotežje. Med temeljnimi nalogami NATO mirovne operacije niso bile posebej omenjene. Vendar je strateški koncept dopuščal, da so lahko zaveznice pozvane k prispevku h globalni stabilnosti in miru z zagotavljanjem sil za misije ZN. NATO je zaradi svoje razvite vojaške strukture in uveljavljenih postopkov odločanja in komuniciranja predstavljal primerno strukturo za izvajanje vse bolj raznovrstnih in zahtevnih mirovnih operacij. Mandat za izvajanje mirovnih operacij zagotavljajo ZN ali OVSE, NATO pa se vanje vključuje na poziv ene od teh dveh organizacij. NATO je

¹ Šesto poglavje UL ZN se nanaša na mirno reševanje sporov med strankami. Spor je možno rešiti s posredovanjem, spravo, pogajanjem, rzsodništvom, sodno rešitvijo, obračanjem na regionalne ustanove ali regionalne odgovore, ali z drugimi sredstvi po lastni izbiri (Ustavna listina Združenih narodov 1945, 33.–38. člen).

² Glej točko 3.3 na strani 12.

³ Osmo poglavje UL ZN se nanaša na regionalne dogovore ali ustanove za izvedbo prisilnih akcij pod svojim vodstvom (Ustavna listina Združenih narodov 1945, 52.–54. člen).

izvedel tudi procese reorganizacije na vojaškem področju. Preoblikovali so vojaške strukture, ki so bile namenjene obrambi ozemlja, v strukture, ki so lahko izvajale različne posege ob krizah izven ozemlja zavezništva. S tem se je NATO začel usmerjati svoje delovanje k mirovnim in drugim posegom na kriznih območjih. "V izvajanju politike za ohranjanje miru bo NATO skupaj z drugimi organizacijami preprečeval konflikte, ali če izbruhne kriza, prispeval k njenemu upravljanju, vključno z zmožnostjo izvajanja operacij odzivanja na krize izven določil 5. člena Severnoatlantske pogodbe"⁴ (Jelušič 2005, 81). NATO mirovne operacije obravnava kot del kriznega upravljanja. Pri tem mirovne operacije pogosto označuje za nove naloge ali pa pred tem omenjene naloge izven določil 5. člena Severnoatlantske pogodbe. V strateškem konceptu iz leta 1999 se uveljavlja izraz "operacije kriznega odzivanja" (Jelušič 2005, 82).

3.3 VII. poglavje UL ZN

Sedmo poglavje zajema 39.–51. člen UL ZN. V teh so podrobneje opredeljene akcije, ki so dovoljene v primeru ogrožanja miru, kršitve miru in agresivnih dejanjih. Pri tem se lahko VS ZN samostojno odloči za uporabljen ukrep, z izjemo uporabe oboroženih sil. Samovoljno se lahko odloči za naslednje ukrepe: popolna ali delna prekinitev ekonomskih, železniških, pomorskih, poštnih, telegrafskih, radijskih odnosov in pretrganje diplomatskih odnosov. V primeru neupoštevanja teh ukrepov se sme uporabiti zračne, pomorske ali kopenske sile za izvedbo akcije, ki bi se zdela potrebna za ohranitev in/ali vzpostavitev mednarodnega miru ali varnosti. Za ohranitev mednarodnega miru in varnosti se vsi člani ZN zavežejo, da bodo ob pozivu na razpolago VS ZN tudi z vojaško silo. Člani ZN imajo vso pravico do individualne ali kolektivne obrambe v primeru napada (Ustavna listina Združenih narodov 1945, 39.–51. člen).

⁴5. člen Severnoatlantske pogodbe navaja, da se oborožen napad na eno ali več pogodbenic v Evropi ali Severni Ameriki šteje za napad na vse pogodbenice, in zaradi tega soglašajo, da bo v primeru takega oboroženega napada vsaka od njih ob uresničevanju pravice do individualne ali kolektivne samoobrambe. Napadeni pogodbenici ali pogodbenicam se pomaga s takojšnjim individualnim ali dogovorjenim ukrepanjem, vključno z uporabo oborožene sile, da se ponovno vzpostavi in ohranja varnost severnoatlantskega območja (Severnoatlantska pogodba 1949, 5. člen).

4 AFGANISTAN

Polno ime države je Islamska republika Afganistan (v nadaljevanju Afganistan). Afganistan meji na zahodu na Iran, na jugu in vzhodu na Pakistan in na severu na Turkmenistan, Uzbekistan in Tadžikistan. Glavno mesto je Kabul in trenutni predsednik je Hamid Karzaj. Afganistan ima okoli devetindvajset milijonov prebivalcev. Prebivalstvo je sestavljeno predvsem iz Paštunov, Tadžikov in Hazarov, ki imajo vsak svoj jezik in navade. Razdeljeni so tudi glede vere. Največ je muslimanov, ki se delijo na sunite in šiite. Razgiban teren in skalnata tla so prisilila prebivalstvo, da so se usmerili v kmetijske dejavnosti, ki uspevajo na tem območju . Vodilno vlogo igra predelava opija, bombaža in ovčereja. Vojna v zadnjih desetletjih je povzročila velik zastoj v razvoju kmetijstva in gospodarstva nasploh (CIA Factbook 2012).

Ljudje, ki prebivajo na tem ozemlju so zelo ponosni nase in na svojo zgodovino. Osredotočeni so na proti uporniško delovanje – za zagotavljanje varnega okolja in možnosti za mirno življenje in razvoj. Afganistanci so za svojo družino, čast in religijo pripravljeni storiti vse – se bojevati, ubijati in umirati. Že več kot trideset let se bojujejo z vojno. V tem obdobju so se priučili posebnih veščin za preživetje in trenutno se morajo prilagajati upornikom, Afganistanskim nacionalnim varnostnim silam (v nadaljevanju ANSF) in silam Mednarodne varnostne podporne sile (v nadaljevanju ISAF). Zaradi situacije v državi, prebivalci pozabljajo na moralna načela (Kuhar 2011).

4.1 Zgodovinsko ozadje Afganistana pred letom 2001

V 19. stoletju je mesto Khyber postalo pomembno v tekmi med Veliko Britanijo in Rusijo, ki sta želeli zavzeti monopol nad Centralno Azijo in Indijo (Bearden 2001).

Prva Afganistanska vojna se je začela z Britanci leta 1839. Britanci so posredovali večje število vojakov v afganistansko mesto Kabul. Slednji so morali pred domačimi nasprotniki zapustiti mesto in se umakniti v oddaljeno mesto Jalalabad. Mesto je dosegla le ena oseba in zato govorimo o britanski katastrofi. Louis Dupree je navedel štiri dejstva te katastrofe:

- ozemlje Afganistana so zasegle tuje čete,
- vpliv nepopularnega vladarja,

- krute akcije Britancev pri podpori domačinov v boju proti lokalnim sovražnikom,
- zmanjševanje plačevanja vodilnim Britanskim političnim agentom (Bearden 2001).

V drugi in tretji Afganistanski vojni so Britanci ponovili svoje predhodne napake in v obeh doživeli neuspeh (Bearden 2001).

V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja se je pričela vojna, ki traja še danes. Najprej je to območje želela zavzeti Sovjetska zveza (v nadaljevanju SZ), a so pri tem ponovili napake predhodno neuspešnih Britancev. Nato je območje postalo zanimivo za Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA). Zaradi nastalih težav na tem območju se je ZDA začela bojevati proti SZ in s tem prekinila predhodno podpisane sporazume. V imenu ZDA je na tem območju delovala Centralno obveščevalna agencija (v nadaljevanju CIA). Ta je prišla v boj proti SZ z večjim številom vojakov in opreme za prebivalstvo Afganistana (Bearden 2001).

Prve spremembe so nastopile šele v letu 1986, ko so Sovjetske sile začele izgubljati vojno. Vojna je trajala deset let in izgube na strani SZ so bile velike – izgubili so petnajst tisoč vojakov, več sto tisoč je bilo poškodovanih in nekaj deset tisoč je umrlo zaradi bolezni. A vojna za Afganistan se ni končala, saj je le-ta postal tarča za arabske ekstremiste, ki so pričeli prevzemati oblast (Bearden 2001).

Po padcu režima Najibullah v letu 1992 so se Afganistanske politične stranke strinjale s sporazumom o miru in delitvi moči (t. i. the Peshawar Accords). S tem so ustanovili Islamistično državo Afganistan z začasno vlado za prehodno obdobje do novih volitev (Human Rights Watch 2005). Na novoustanovljena država je pridobila finančno, vojaško in operativno pomoč s strani Pakistana (Nojumi 2002). Medtem, ko sta pomembno vlogo za stanje v državi igrali tudi Savdska Arabija in Iran, ki sta nudili pomoč sovražnim vojskam znotraj države (Saikal 2006, 525–534).

Talibani so v letu 1994 ustanovili politično-versko silo in na takšen način poskušali nasprotovati obstoječi oblasti (Kamal 1999). Pri tem je Mulah Omar pričel z iskanjem privržencev in s tem postavljaj temelje za nov upor. Še v istem letu so Talibani prevzeli nadzor v mestu Kandahar in prisili večje število Paštunov k predaji. Njihova moč se je pričela širiti po vse večjem delu države. Po prevzemu nadzora v državi so Talibani z obstreljevanjem Kabula v začetku leta 1995 želeli prevzeti oblast tudi nad glavnim mestom. Njihov napad je naletel na upor s strani vladnih vojaških sil Islamistične države Afganistan, ki so delovale pod vodstvom Ahmed Shah Masuda (Amnesty International

1995). Talibani so nato doživljati poraz za porazom, a v letu 1996 je sledila velika ofenziva. Moč Talibanov se je izredno povečala, saj so pridobili vojaško pomoč s strani Pakistana in finančno pomoč iz Savdske Arabije (Coll 2005). Nadzor nad Kabulom je bil vzpostavljen 27. septembra 1996. Sledila je ustanovitev Afganistansko-Islamističnega emirata. Na zasedenih območjih so vzpostavili poseben režim delovanja (Gargan 2001). Pakistanska oblast je po navedbah poslala okoli osemindvajset tisoč svojih vojakov v boj skupaj s Talibani in Osamo bin Ladnom proti preostalim Afganistancem. Talibanska prevlada je omogočila Al Kaidi izrabo države za treniranje in uvajanje novih borcev (The National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004).

Oblasti ZDA so v letu 1998 začele povezovati bombne napade z bin Ladnom. Sledil je ukaz za takojšen napad vadbišč v Afganistanu in zahteva po predaji bin Ladna, a ta ni bila izpolnjena. V boj se je nato vključila CIA z nalogo ubiti oziroma uloviti bin Ladna. Pripravili so veliko akcij, ki niso bile potrjene s strani predsednika ZDA. Zaradi tega se nekateri sprašujejo, ali bi takratno dovoljenje za izvedbo akcij preprečilo napad na ZDA, ki se je zgodil 11. septembra 2001 (Coll 2005).

4.2 Pomembni akterji

4.2.1 Talibani

Amin in drugi (2010, 30–39) pojasnjujejo, da so Talibani lokalizirano paštunsko gibanje. Ne gre za posamezno skupino, ampak za med seboj prepleteno mrežo. Identificirajo se kot del sunitske šole, ki izhaja iz 19. stoletja. Sprva so bili talibani mešanica mudžihadinov, ki so se borili proti sovjetski invaziji v osemdesetih letih, in skupina Paštunov, ki so določen čas preživel v pakistanski verski šoli in prejeli pomoč s strani Medslužbene obveščevalne službe (v nadaljevanju ISI). Finančna pomoč s strani ZDA in Savdske Arabije je pripomogla k oblikovanju Talibanov. Talibani predstavljajo "čisto" obliko Islama. Rojeni so bili znotraj afganistanskih begunskih taboriščih na območju Pakistana. Njihovo vodstvo so sprva predstavljale majhne skupine študentov, predvsem Paštunov, motiviranih z gorečnostjo do vere in prepričanju o uporabi Alahovih zapovedi za ureditev stabilnosti na območjih Afganistana (Amin in drugi 2010, 30–39).

Njihov nastanek sega v leto 1994. Glavni vzrok za ustanovitev je bilo nesoglasje nad brutalno vojno in strmenje k umiku SZ iz območja Afganistana. Začetni prostor

udejstvovanja je predstavljalo mesto Kandahar. Vodja talibanov je Mulah Omar. Njegova dejanja zavzemajo različna gibanja za islamistično čistost in pravico. Takšna gibanja so privabila veliko privržencev. V letu 1996 so Talibani prevzeli oblast v Kabulu in s tem se je pričel drugačen način življenja za Afganistance. Delovanje Talibanov ni bilo enotno po vsej državi, ampak se je razlikovalo od območja do območja. Prav iz tega izhaja spoznanje, da Talibani ne predstavljajo enotne skupine (Dodge in Redman 2011, 34–39).

4.2.2 Osama bin Laden

Osama bin Laden je veljal za enega najbolj razvpitih mednarodnih islamskih fundamentalistov. Obtožen je bil napada na World Trade Center (v nadaljevanju WTC) leta 1993, bombardiranja ameriške ambasade v Keniji in Tanzaniji leta 1998 in za napad na ameriško vojaško ladjo USS Cole oktobra 2000. Med njegove največje zločine navajajo tudi napad na WTC in Pentagon 11. septembra 2001 (Areh 2002).

Pozornost nase je pritegnil kot vodja mudžahidov v boju proti Sovjetski okupaciji in takratni marksistični vladi v Kabulu in kasneje kot zagovornik talibanskega režima. Bin Laden je diplomiral iz javne uprave na univerzi v Jedahu leta 1981. Njegovo versko prepričanje se je okrepilo v času sodelovanja pri obnovi svete mošeje v Meki in Medini. Ključen vpliv na njegovo versko prepričanje je imela selitev v Afganistan leta 1979, kjer je želel pomagati Afganistancem v boju proti SZ in marksistični vladi v Kabulu (Areh 2002). S svojim verskim prepričanjem je vplival na mnoge enako misleče privržence islamske vere in kot uspešen vodja mudžahidov je v Afganistanu preživel deset let. Pri tem je pridobil tudi vojaško pomoč s strani ZDA oziroma natančneje od CIA. Leta 1989 je zapustil Afganistan in se vrnil v Savdsko Arabijo, kjer je ustanovil organizacijo za pomoč borcem, ki so se vrnil iz Afganistana. To predstavlja začetek organizacije Al Kaida (Clements 2003).

Po zlomu Iraka je bin Laden pospešeno načrtoval teroristične napade na ameriške cilje (Areh 2002). Saudska Arabija je bin Ladna izgnala leta 1991 zaradi njegovih protivladnih akcij. Odšel je v Sudan (Areh 2002).

Leta 1996 se je po izgonu iz Sudana vrnil v Afganistan, kjer je nadaljeval s podporo ekstremističnim islamskim dejavnostim. V letu 1997 je bil izveden poskus atentata na bin Ladna. Sledila je zatrditev Talibanskih oblasti, da so preselile bazo bin Ladna, ga dale v hišni pripor in tako preprečile nove napade. Bin Laden je le leto zatem napovedal oblikovanje nove zveze terorističnih organizacij, imenovane Svetovna islamska fronta

za Džihad proti Judom in križarjem. Glavna usmeritev je bil napad na ZDA in njenih zaveznikov po vsem svetu (Clements 2003).

Ta se je uresničila s terorističnim napadom v letu 2001 in je bila povod za obsežno vojaško akcijo ZDA proti bin Ladnu in teroristični mreži (Areh 2002).

Ameriške sile in druge države nasprotnice bin Ladna so že izvajale iskalne akcije v Afganistanu in sosednjih državah. Želele so najti glavnega osumljenca bin Ladna in mu za storjene zločine po pravni poti soditi. Iskanje bin Ladna je dobilo epilog v maju 2011. Izvedena je bila obsežna akcija s strani ameriških sil na prebivališče bin Ladna v Pakistanu. Operacija je bila uspešno zaključena. Bin Laden je bil v tej akciji usmrčen. Njegovo truplo so zavili v bel mrtvaški prt, ga obtežili in vrgli v globino Arabskega morja. S tem so želeli preprečiti, da bi grob bin Ladna postal svetišče skrajnežev (Sherweell 2011).

5 NAPADI IN VOJAŠKE AKCIJE

5.1 Teroristični napad na ZDA

Teroristični napad na ZDA se je zgodil 11. septembra 2001, ko so bila ugrabljena in strmoglavljena štiri ameriška potniška letala. Pri tem je napad doživel tudi Pentagon, ameriška vojaška trdnjava (Štefančič 2001). Tragedija je imela gromozanski učinek na ameriško psiho in je povzročila spremembe v odnosu Američanov do lastne države kot tudi do sovražnih držav (Primorac 2005).

Napad na New York in Washington je usmeril celotno pozornost ZDA na državo gostiteljico Talibanskega režima, ki naj bi prevzela odgovornost za storjena dejanja. Afganistan je tako postal glavni sovražnik ZDA (Clements 2003, 189).

5.2 Vojaški napad na Afganistan

5.2.1 Priprava napada na Afganistan

Po začetnem šoku in ogorčenju nad terorističnim napadom v ZDA so se pričele oblikovati prve strategije o kaznovanju napadalcev. Glavna težava vojske ZDA sta bili pomanjkanje baz v bližini Talibanskih oporišč in tveganje ameriških vojakov v neposrednem boju s Talibani. V veliko pomoč pri tem so bile Severne sile iz Iraka (Lambeth 2005).

ZDA se je že dan po napadu pričela pripravljati na tako poimenovano "prvo vojno v 21. stoletju". Napad na Afganistan s strani ZDA je bil dobro pripravljen. Istočasno so potekala vzpostavljanja mednarodne koalicije in določanje prednostnih nalog. Pripravljena strategija napada je vsebovala:

- trajno vojaško bojevanje proti storilcem napadov storjenih 11. septembra,
- povečano kampanjo proti državam, ki podpirajo teroriste,
- boj proti terorizmu na svetovni ravni,
- razvoj nove dimenzije domovinske varnosti.

Temu je 20. septembra 2001 sledilo izredno zasedanje kongresa, kjer je predsednik med drugim napovedal Operacijo trajne svobode (v nadaljevanju OEF) s ciljem uničenja terorističnih taborišč, kjer se usposabljujejo pripadniki Al Kaide (Lambeth 2005).

Dan po zasedanju kongresa so Talibani ponovno zavrnilo vse pozive po predaji bin Ladna. Zavrnitev je prinesla odpravo vseh omejitev za vojaški poseg. Pred napadom so morale ZDA pridobiti še zaupanje sosednjih držav. Ameriške sile so namreč potrebovale določene lokacije izven Afganistana za učinkovito izvedbo vseh zastavljenih napadov. Pri tem je imel odločilno vlogo Uzbekistan, ki je 29. septembra odobril možnost vzpostavitve ameriške baze na njihovem območju (Lambeth 2005).

Pomoč pri napadu ZDA je obljubila tudi VB. Britanska vlada se je nemudoma pridružila koaliciji, ki je delovala pod kodnim imenom operacija Veritas za britansko misijo. Svoje cilje so opredelili 16. oktobra 2001. Kratkotrajni so bili: ujetje bin Ladna in drugih predstavnikov Al Kaide, preprečevati Al Kaidi nadaljnje teroristične napade, uničenje terorističnih taborišč za usposabljanje in vzpostavljanje varnosti v Afganistanu. Dolgoročni so se nanašali na odpravo terorizma, preprečevanje državam nuditi finančno pomoč za terorizem in ponovno vključevanje Afganistana v mednarodno skupnost (Clements 2003, 189–193).

5.2.2 Pravni okvir za vojno

Ameriška vlada je pridobila pomoč s strani VS ZN z Resolucijo 1368 in 1373. Resolucija 1368 je bila sprejeta 12. septembra 2001. V njej je VS ZN ponovno potrdil načela in cilje UL ZN, določena za boj proti vsem načinom terorističnih groženj mednarodnemu miru in varnosti. Med drugim se priznava naravna pravica do individualne ali kolektivne samoobrambe v skladu z UL ZN. Menijo, da se takšna dejanja obravnavajo kot grožnja mednarodnega miru in varnosti. Poziva se vse države članice naj sodelujejo pri pregonu storilcev, organizatorjev in sponzorjev teh napadov. Pri tem poudarja, da bodo odgovorni za pomoč, podporo ali zadrževanje storilcev, organizatorjev in sponzorjev obtoženi. Prav tako pozivajo mednarodno skupnost, naj okrepi svoja prizadevanja za preprečevanje in zatiranje terorističnih dejanj, vključno z okrepljenim sodelovanjem in popolnim izvajanjem ustreznih mednarodnih protiterorističnih konvencij in resolucij VS ZN. Izražena je pripravljenost, da se sprejmejo potrebni ukrepi za odziv na teroristične napade ter za boj proti vsem oblikam terorizma v skladu z UL ZN. Resolucija VS ZN 1269, ki se sklicuje na resolucijo 1368, poudarja vlogo ZN pri izboljševanju mednarodnega sodelovanja in bojevanja proti terorizmu in poudarjanju pomena okrepljenega sodelovanja z drugimi državami, mednarodnimi in regionalnimi organizacijami (Marsden 2009).

Resolucija 1373 VS ZN, ki je bila sprejeta 28. septembra 2001, je poudarila potrebo držav, da razširijo svoje delovanje na območja izven svojega teritorija za lažjo odkrivanje terorizma. Osebe, ki so povezane s planiranjem, financiranjem oziroma izvajanjem terorizma morajo biti sodno obravnavani. VS ZN je med drugim poudaril, da bo uporabil vse potrebne korake za čim boljšo zagotovitev izpolnjevanja ciljev zadanih v resoluciji. Ameriška vlada je pripravila UL ZN kot svojo osnovno utemeljitev za opravičen napad. Pri tem so navedli, da gre za samoobrambno delovanje kot odgovor na oborožen napad. Vendar so se pojavili dvomi, ali je pri tem šlo za pravilno interpretiranje ter razumevanje samoobrambnih akcij navedenih v UL ZN ali ne (Marsden 2009).

UL ZN določuje za vsako članico ZN, da mora ta mednarodne razprave opraviti na miren način in da nobena članica ne sme uporabiti sile, razen v primeru samoobrambe. VS ZN ni odobril vojaške akcije OEF ameriške vojske v Afganistanu. Pravni zagovorniki ZDA so podali izjavo, da dovoljenje s strani VS ZN za to akcijo ni potrebno, saj gre za dejanje kolektivne samoobrambe pripravljeno pod 51. členom⁵ UL ZN. Glavne kritike so bile predvsem zaradi dejstva, da teroristični napad ni bil "napad z orožjem" druge države, temveč je bil pripravljen s strani določene skupine oziroma nedržavnih akterjev. Na podlagi tega naj bi bil napad na Afganistan neopravičen, saj so Američani uporabili orožje in tako kršili 51. člen UL ZN. Pomembno je tudi to, da če bi država pripravila bombni napad, akcija ne bi utemeljevala samoobrambe (Cohn 2001).

5.2.3 Ameriško-britanska invazija na Afganistan

Bojni pohod se je pričel 26. septembra 2001. ZDA je ustanovila poseben tim iz agentov CIA, ki so odšli na območje Afganistana in se povezali s proti-talibanskimi skupinami. Skupaj z njimi so pripravljali strategijo za padeč tedanjega režima. CIA je pomoč iskala tudi v sodelovanju s Paštuni in zvezo NATO. Kmalu so se jim pridružile Ameriške in Britanske specialne enote, ki so poskrbele za dostavo orožja in opreme. ZDA so upale, da bodo na ta način in s sodelovanjem Afganistancev dosegle takojšen uspeh in se tako izognili pošiljanju svojih vojakov na to območje (Jones 2008).

⁵ Nobena določba UL ZN ne krši naravne pravice do individualne ali kolektivne samoobrambe v primeru oboroženega napada na člana ZN, dokler VS ZN ne ukrene, kar je potrebno za ohranitev mednarodnega miru in varnosti. Ukrepi, ki so se jih člani ZN lotili, izvršujoč to pravico do samoobrambe, naj se takoj sporočijo VS ZN in ne smejo v ničemer posegati v pravico in dolžnost VS ZN, da na temelju UL ZN vsak čas ukrene, kar se mu zdi potrebno za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti (Ustavna listina Združenih narodov 1945, 51. člen).

V noči na 7. oktober 2001 se je pričela OEF po predhodno pripravljenih ciljnih okrog mest Herata, Shindand, Shibarghan, Mazar-i-Sharifa in Kandaharja. Najprej je bil izveden zračni napad na mesto Kabul s ciljem ustvariti nadzor nad zračnim prostorom v Afganistanu. S tem bi ZDA prevzele moč nad talibanskimi oblastmi (Jones 2008).

Čeprav so Američani zrušili talibanski režim, si zahodni analitiki niso delali utvar, da bo ameriška intervencija končana in da bo v Afganistanu zavladal mir (Areh 2002).

6 ISAF

6.1 Ustanovitev ISAF

Po padcu talibanskega režima so Američani odkrili veliko dokumentov, ki so jih pustili Talibani in bin Ladnovi sodelavci. ZDA je na podlagi teh dokumentov spoznala delovanje teroristične mreže Al Kaida (Areh 2002).

Po tem posredovanju so bile 20. decembra 2001 oblikovane sile ISAF. Mandat ISAF temelji na VII. poglavju⁶ UL ZN in resolucije VS ZN št. 1386/2001⁷, 1413/2002⁸, 1444/2002⁹ in 1510/2003¹⁰ ter določenih Bonskega sporazuma, na podlagi katerega je bila oblikovana začasna afganistanska vlada in je predvideval oblikovanje mednarodnih sil. Sile so bile sestavljene iz držav, ki so izrazile pripravljenost sodelovati. Vodile so jih po načelu rotacije VB, sledila je Turčija in nato skupaj Nemčija in Nizozemska (Vegič 2005, 94–95).

Mandat ISAF je bil najprej omejen na Kabul. Temu so sledile zamisli o razširitvi misije na druga območja delovanja, predvsem za odpravljanje regionalnih sporov med gospodarji v provincah. Oblikovan je bil s primarno nalogo pomagati afganistanski prehodni vladi pri vzdrževanju miru v glavnem mestu Kabul in njegovi okolici. Naloge ISAF so bile:

- zagotoviti varno okolje,
- ponovno vzpostaviti afganistanske organe oblasti,

⁶ Glej točko 3.3 na strani 12.

⁷ Glej točko 6.2.1 na strani 23.

⁸ Resolucija 1413 je bila sprejeta 23. maja 2002. V njej se ponovno izpostavlja doseganje enotnosti, suverenosti, neodvisnosti in ozemeljske celovitosti Afganistana. V resoluciji se podaljša status operaciji ISAF za nadaljnjih šest mesecev. Poziva se države naj prispevajo osebje, opremo in druga sredstva mednarodnim silam za lažje izvajanje nalog (Resolucija 1413).

⁹ Resolucija 1444 sprejeta 27. novembra 2002 pozitivno pozdravlja sodelovanje afganistanske vlade in ISAF-a. Pri tem se mandat operacije ponovno podaljša za obdobje enega leta. Države, ki sodelujejo v operaciji ISAF imajo dovoljenje, da sprejmejo vse potrebne ukrepe potrebne za izpolnitev mandata (Resolucija 1444).

¹⁰ V letu 2003 so sprejeli resolucijo 1510. V njej se potrjuje pomen sprejetja bonskega sporazuma in opozarja se na njeno prilogo 1, ki med drugim predvideva postopno razširitev ISAF po drugih mestnih središčih in območjih izven Kabula. Poudarja se tudi vzpostavitev in ponovna vključitev vojaških frakcij ter izvedba reforme varnostnega sektorja, vključno s pripravo nove afganistanske vojske in policije. NATO po vseh poročilih ugotovi, da razmere v Afganistanu še vedno ogrožajo mednarodni mir in varnost. Dovoljuje se širitev mandata ISAF izven mesta Kabul (Resolucija 1510).

- izboljšati zmogljivosti afganistanskih varnostnih in oboroženih sil,
- upravljati mednarodno letališče v Kabulu,
- zagotoviti ukrepe za zaščito sil in boljše poznavanje razmer (Grošelj 2007, 136–137).

S sklepom Severnoatlantskega sveta je NATO 11. avgusta 2003 prevzel vodenje ISAF. Potrebna je bila krepitev podpore afganistanskim oblastem. Obenem se je pričel postopen proces širitve aktivnosti na preostale dele Afganistana. Naloge ISAF pod NATO so:

- podpirati izgradnjo demokratičnih institucij – predvsem lokalnih varnostnih sil in obnova države,
- postopen prevzem odgovornosti za celotno državo,
- sodelovati z afganistanskimi oblastmi, z Misijo ZN v Afganistanu, z drugimi agencijami ZN, mednarodnimi in nevladnimi organizacijami,
- izvajati program Civilno-vojaško sodelovanje (v nadaljevanju CIMIC) za izdelavo ocene stanja in uspešno zagotavljanje temeljnih življenjskih potreb lokalnega prebivalstva (Grošelj 2007, 136–137).

ISAF se razlikuje od drugih operacij, ker ima vsaka rotacija svoje naloge, cilje in območja delovanja. S tem so dosegli, da se v okviru mandata nudi večja raven priložnosti s soočanjem z izzivi na terenu in boljše osredotočanje na specifične in določene regionalne probleme (Grošelj 2007, 136–137).

6.2 Pravna podlaga delovanja sil ISAF

6.2.1 Resolucije VS ZN

Mandat sil ISAF je bil določen z resolucijo 1386. Resolucija se zavezuje k podpori mednarodnim silam v boju proti terorizmu. Pri tem podpira razvoj Afganistana, ki bi prebivalstvu omogočil svobodo. Resolucija izpostavlja prizadevanje, da bi se vse Afganistanske sile trdno držale človekovih pravic, vključno s spoštovanjem do žensk in mednarodnim humanitarnim pravom. Tako bi se ponovno vzpostavila močna vez med neodvisnostjo, svobodo, teritorialno celoto in državno enotnostjo (Resolucija 1386).

6.2.2 Sporazum

Bonnski sporazum (t. i. Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-establishment of Permanent Government Institutions) bil je sprejet 5. decembra 2001 na konferenci v Bonnu. Sprejeli so odločitve o začasni oblasti v Afganistanu, ustanovitvi posebnega neodvisnega komiteja za nujne primere Loya Jirga in vrhovno sodišče Afganistana («Bonn Agreement» 2001).

6.3 ISAF formacija

Generalštab ima svojo bazo v Kabulu. Poveljnik ISAF nadzoruje NATO specialne operacije in NTM (ISAF NATO 2012a).

6.3.1 Regionalno poveljstvo v prestolnici – Kabul

Število vojakov na tem območju znaša šest tisoč sto petdeset. Poveljstvo nad to regijo si izmenjujejo Turčija, Francija in Italija. Trenutno je na vodilnem položaju brigadir general Levent Gözkaya iz Turčije (ISAF NATO 2012f).

6.3.2 Regionalno poveljstvo sever

Število vojakov na tem območju zajema številke okrog pet tisoč sedemsto petdeset. Naloga na tem območju je usklajevanje in sodelovanje pri zagotavljanju varnosti in zaščita prebivalstva pred uporniškimi delovanjem. Prav tako podpora afganistanskim policijskim operacijam na mejnih območjih. Trenutno ima vodilni položaj generalmajor Erich Pfefer (ISAF NATO 2012b).

6.3.3 Regionalno poveljstvo jug

Na tem območju sile skrbijo za vlado Afganistana in afganistansko vojsko. Izvajajo varnostne operacije in pripravljajo akcije za poraz uporniških skupin. S tem bi se zagotovila varnost na tem območju in poskrbljeno bi bilo za izboljšanje ter napredek gospodarske rasti. Vodilni poveljnik je generalmajor James L. Huggins. Predstavnikov na tem območju je nekje okoli petintrideset tisoč (ISAF NATO 2012c).

6.3.4 Regionalno poveljstvo zahod

Na tem območju ima vodilno vlogo general Luigi Chiapperini. Sile na tem območju sodelujejo v polnem partnerstvu z varnostnimi silami Afganistana in povezanimi organizacijami. Skupaj gradijo varnost in stabilnost tega območja. Število članov se giblje okoli štiri tisoč štiristo vojakov (ISAF NATO 2012č).

6.3.5 Regionalno poveljstvo vzhod

Regionalno poveljstvo vzhod skupaj z vlado Afganistana ter drugimi partnerji sodelujejo v boju proti nasprotnim afganistanskim silam. Dodatno se bojujejo za kredibilnost, usposobljenost in povečanje vpliva same države. Na čelu poveljuje generalmajor William C. Mayville, ml. Število sil na tem območju se giblje okoli triindvajset tisoč devetsto petdeset (ISAF NATO 2012d).

6.3.6 Regionalno poveljstvo jugozahod

Skupaj z vlado Afganistana skrbijo za zaščito prebivalcev Afganistana, razvoj afganistanskih varnostnih sil in boljše upravljanje ter gospodarski razvoj. Število predstavnikov zajema sedemindvajset tisoč. Na čelu poveljuje generalmajor Charles M. Gurganus (ISAF NATO 2012e).

6.4 Delovanje ISAF skozi čas

V nadaljevanju bomo predstavili delovanje ISAF v obdobju od leta 2001 naprej. Pri tem je potrebno poudariti, da je operacija ISAF najprej delovala pod vodstvom držav, ki so izrazile željo sodelovanja in šele v letu 2003 prešla pod vodstvo NATO. Najprej bomo predstavili delovanje ISAF pred letom 2003 – pod vodstvom držav, pripravljenih sodelovati. Sledila bo predstavitev ISAF pod vodstvom NATO po posameznih fazah.

ISAF si je pod nadzorom zveze NATO kot cilj zastavil tudi obnovo provinc v civilnem in v vojaškem smislu, imenovano kot Ekipe za obnovo provinc oziroma s kratico PRT. V civilnem smislu gre za politično, ekonomsko, humanitarno in socialno izboljšanje provinc. V vojaškem smislu gre za pomoč pri transportu, zdravstveni oskrbi in inženiringu. PRT je bil vključen v celotno delovanje ISAF pod NATO (Ussery 2010).

6.4.1 ISAF pod vodstvom držav (VB, Turčije, Nemčije in Nizozemske)

V začetku je bil ISAF sestavljen iz kontingenta Britanske kraljeve mornarice. Po odobritvi misije je mornarica zasedla območje baze Bagram v Afganistanu, ki je postalo njihova prva baza delovanja (Clements 2003).

Marinci so bili zadolženi za zagotavljanje varnosti ob nastopu nove afganistanske vlade, ki je prišla na oblast z 22. decembrom 2001. Pravila sodelovanja med Britanci in afganistansko vlado so bila določena z vojaško-tehničnim sporazumom, ki so ga podpisali 31. decembra 2001. Podpisan sporazum je bil v skladu in pod vplivom sporazuma o ISAF, ki je bil določen s strani VS ZN. Pri tem je afganistanska začasna vlada sprejela Bonnski sporazum in se strinjala z delovanjem afganistanskih vojaških enot pod poveljstvom in nadzorom ISAF (Clements 2003).

Po sprejetju vojaško-tehničnega sporazuma so se britanski mornarici pridružile tudi druge sile. Tako je ISAF takrat obsegal okoli pet tisoč sodelujočih iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Češkoslovaške, Danske, Finske, Francije, Nemčije, Grčije, Italije, Nove Zelandije, Nizozemske, Norveške, Portugalske, Romunije, Španije, Švedske, Turčije in VB. V tem obdobju je bil ISAF vključen v številne incidente izvedene s strani talibanov oziroma borcev Al Kaide (Clements 2003).

V juniju 2002 je Turčija prevzela vodstvo ISAF in VS ZN je podaljšal misijo ISAF za nadaljnjih šest mesecev. Turčija je pri tem bistveno povečala število osebja v Afganistanu. V tem obdobju je potekalo veliko pogajanj o širitvi vloge ISAF v Afganistanu. Izpostavljena so bila predvsem mesta Šarif, Kandahar, Herat in Jalalabad. Razširitev misije bi namreč prinesla večjo moč predsedniku Afganistana Hamida Kazarja in bi hkrati olajšala proces obnove afganistanske vojske in policije. Ker je bil VS ZN mnenja, da položaj Afganistana še vedno predstavlja grožnjo mednarodnemu miru in varnosti, je v decembru 2002 sledilo podaljšanje ISAF za eno leto (Clements 2003).

6.4.2 Prva faza ISAF pod NATO v obdobju 2003–2005

V začetku leta 2003 je nadzor nad poveljstvom ISAF prevzel NATO, v celoti so ga prevzeli z 11. avgustom 2003. Za NATO je bila to prva misija izven območja njihovega

delovanja in pri tem so se prvič v zgodovini sklicevali na 5. člen Severnoatlantske pogodbe¹¹ (Goodson 2005b).

13. oktobra 2003 je bila sprejeta resolucija 1510¹², ki je prinesla razširjeno vlogo delovanja misije ISAF pod vodstvom NATO. Konec leta je ISAF opravil prvi korak širitve, ko je prevzel nadzor nad provinco Kunduz (Goodson 2005b).

V letu 2003 so ameriške sile ponovno poskušale vzpostaviti zaupanje in sodelovanje v boju proti upornikom – Talibanom (Gall 2004). Talibanske sile pa so pričele iskati nove privrženca za pohod v območje Paštun z željo po obnovi Džihada oziroma svete vojne proti afganistanski vladi in ameriški vojski (Tohid in Scott 2003).

ISAF je leta 2004 nadzoroval okoli tri tisoč šesto kvadratnih kilometrov površine v severnem delu države. V tem letu so bile izvedene predsedniške volitve in sprejeta je bila Afganistanska ustava. Na volitvah so za predsednika izvolili Hamida Karzajja. Pri tem je imel ISAF ključno vlogo – vzpostavitev miru pri izvedbi volitev. ISAF je povečal svoje sile na šest tisoč dvesto petdeset vojakov (Goodson 2005b).

6.4.3 Druga faza ISAF pod NATO v obdobju februar–december 2005

V letu 2005 so potekale parlamentarne volitve, razorožitev uradne milice, ustanovljen je bil tudi proračun za gospodarsko izboljšanje. V septembru se je ISAF pridružilo še dodatnih dva tisoč vojakov za pomoč pri izvedbi predsedniških in parlamentarnih volitev. Z izvedbo parlamentarnih volitev in z že izvedenimi predsedniškimi volitvami se je Afganistan približal pogojem zapisanim v Bonskem sporazumu¹³ iz leta 2001. NATO je dodatno objavil, da se misija ISAF širi na zahod (Ghufran 2006a).

Leto 2005 je bilo najbolj krvavo leto. V bombnih napadih je bilo ubitih okoli tisoč dvesto ljudi. Dejstvo, da prisotnost osemnajst tisoč ameriških sil pod operacijo OEF in osem tisoč petsto ISAF vojakov ni zagotovilo varnosti prebivalstva, ki je bila ena izmed osnovnih nalog delovanja ISAF, je pod vprašaj postavilo celotno delovanje ISAF (Ghufran 2006a).

¹¹ Glej opombo 4 na strani 12.

¹² Resolucija 1510 poudarja pomoč začasni Afganistanski vladi ter zagotavljanje varnosti v Kabulu in izven njega. S pomočjo takšnega delovanja bodo lahko predstavniki ZN in drugo mednarodno civilno osebje na tem območju normalno delovali. Navedeno je tudi, da se mandat podaljša in da ISAF nadaljuje izvajanje vseh nalog zapisanih v resoluciji 1386 (Resolucija 1510).

¹³ Glej točko 6.2.2 na strani 23.

6.4.4 Tretja faza ISAF pod NATO v obdobju december 2005 – oktober 2006

Bombni napadi Talibanov so terjali vedno več žrtev na ameriški strani. Njihova mreža delovanja je bila po celotnem območju Afganistana. Afganistanske vladne sile so s pomočjo ameriških zaveznikov pričele napadati Talibane. Proces širitve PRT se je pričel konec maja 2006, ko je ISAF prevzel poveljstvo nad dvema PRT (ISAF NATO 2012f).

V začetku julija 2006 so se sile zveze NATO osredotočile na južni Afganistan (BBC News 2006a).

ISAF je v letu 2006 sestavljajo deset tisoč vojakov iz šestintridesetih držav. Razdeljen je bil na naslednje formacije:

- generalštab ISAF,
- multinacionalne brigade v Kabulu odgovorne za taktični nadzor nad četami,
- divizija Kabul International Airport za nudenje pomoči Afganistanskemu ministrstvu za civilno letenje in turizem pri operaciji letališča,
- PRT, ki so delovale v osemnajstih Afganistanskih provincah, za širitev na skupno štiriindvajset provinc (Ussery 2010).

ISAF je v septembru 2006 izvedel tako imenovano operacijo MEDUZA, ki velja za najobširnejšo operacijo v Afganistanu. Ubitih je bilo okoli petsto Talibanskih borcev. Operacija je bila kot opozorilo Talibanom (Day 2008).

6.4.5 Četrta faza ISAF pod NATO od oktobra 2006 naprej

V letu 2007 je, od začetka marca do konca maja, potekala zelo uspešna operacija Achilles za zagotovitev varnosti province Helmand, ki je bila takrat središče delovanja Talibanov. Operacija je bila največja glede na število vključenih v boj. Pri tem je bilo udeleženih štiri tisoč petsto sil NATO, tisoč sil ANSF in deset tisoč Talibanov (Roggio 2007). ISAF je v tej operaciji ubil poveljnika Talibanov Mulah Dadulaha, ki je bil odgovoren za bombne napade na območju južnega Afganistana (BBC News 2008b).

Kljub vsem naporom so talibanske sile uspešno branile svoja zatočišča in se pripravljale na naslednje boje. ISAF in ameriške sile so prišle do spoznanja, da za zaključitev vojne v Afganistanu potrebujejo dodatnih deset tisoč vojakov. V prvi polovici leta so povečali svoje čete za tri tisoč dvesto vojakov. Tedaj je bilo v Afganistanu skupaj okoli osemštirideset tisoč vojakov (FAS 2008).

ISAF in ameriške sile so premagale veliko število talibanskih borcev, a je bilo pri tem nepremišljenem pregonu preveč civilnih žrtev. To je povzročilo, da so si pridobili veliko nasprotnikov, ki so obtoževali takšno delovanje. Nacionalna institucija za človekove pravice v Afganistanu s kratico AIHRC¹⁴, je izdala poročilo o žrtvah, ki so padle v operacijah. Med njimi je bilo dve tretjini civilistov. Postavilo se je vprašanje: "Kako doseči čim boljše rezultate v operacijah proti Talibanom s čim manj civilnimi žrtvami?" saj je to ogrozilo stabilnost predsednikov vlade. Ponovno je bilo odprto tudi vprašanje poslanstva ISAF v Afganistanu (Ghufran 2008b).

Talibanski napadi so se ponovno okrepili v letu 2009. Ti so bili usmerjeni predvsem na ISAF in ANSE (Warren 2010). V tem letu je za ISAF zelo pomembna tako imenovana operacija Operation Strike off the Sword. S pomočjo te operacije so dosegli možnost izvedbe novih predsedniških volitev in utrdili delovanje ISAF v Afganistanu. V primeru, da bi bila operacija neuspešna, bi najverjetneje padla afganistanska vlada in posledično bi se moral ISAF umakniti iz Afganistana (Gaskell 2009).

V začetku leta 2010 je ISAF preizkušal novo strategijo skozi operacijo Moshtarak. Pri tem so sodelovale ZDA, VB in sile iz Afganistana. Operacija je predstavlja ključni preizkus proti talibanskim upornikom. Od prejšnjih operacij se je razlikovala v tem, da so ISAF in ameriške sile dale prednost afganistanski vladi in policijskim silam pri izvedbi nalog. ISAF in ameriške sile so jih pri tem le podpirale. Glavna pomanjkljivost in težava operacije je bila v premajhnem številu afganistanskih sil ter dejstvo, da Talibani še vedno širijo svoje delovanje med lokalnim prebivalstvom in si tako pridobivajo njihovo zaupanje (Innes 2010).

V juliju 2010 se je začela operacija New Tor Shezada oziroma tako imenovana operacija Black Prince, ki še vedno traja (Pannell 2010).

6.5 ISAF in vzpostavitev varnosti v Afganistanu

6.5.1 Podpora Afganistanski nacionalni vojski (v nadaljevanju ANA)

ISAF nudi pomoč ZDA pri ponovni vzpostavitvi ANA. V ta namen vodi več Operativnih skupin za mentorstvo in povezavo – Operational Mentoring and Liaison

¹⁴ AIHRC je nacionalna institucija za človekove pravice v Afganistanu. Njena naloga je promocija, varnost in nadzor spoštovanja človekovih pravic ter raziskovanje kršenja le teh (UNHCR 2012).

Teams (v nadaljevanju OMLT). Uradni dokumenti sil ISAF določajo naloge pripadnikov OMLT. Naloge se navezujejo na:

- načrtovanje vojaških operacij,
- usklajevanje zračne podpore,
- organiziranje podpore pri zdravstvenih evakuacijah,
- zagotavljanje komunikacije z afganistansko vojsko (Trampuš 2010).

6.5.2 Podpora Afganistanske nacionalne policije (v nadaljevanju ANP)

ISAF zagotavlja podporo ANP v okviru svojih sredstev in zmogljivosti. Pri tem ISAF sodeluje in podpira ZDA in Policijsko misijo EU v Afganistanu. Dodatno ISAF nudi pomoč ANP na taktični ravni, pri vojaški podpori poslovanja, svetovanju, izmenjavi informacij in pri neformalnem mentorskem usmerjanju (European Parliament 2009).

6.5.3 Razoroževanje nezakonito oboroženih skupin

Naloga sil ISAF je zbiranje ilegalnega orožja, eksplozivnih sredstev in streliva oboroženih skupin ter posameznikov. Zaplenjeno orožje se varno uniči. Tako se prepreči nevarnost za lokalno prebivalstvo, sil ISAF in ostalih predstavnikov na tem območju (European Parliament 2009).

6.5.4 Zagotavljanje pomoči po izvedbi operacij

ISAF je ustanovil humanitarni sklad, ki se uporablja v izvedbi operacij. Pomoč vključuje zagotavljanje hrane, bivališče in zdravila. Prav tako se obnavljajo ključne stavbe in infrastruktura. Takšna pomoč je zagotovljena samo za kratek čas, odgovornost pa je izročena civilnim akterjem (European Parliament 2009).

6.6 ISAF danes in v prihodnosti

Na območju Afganistana je trenutno prisotnih okoli sto triintrideset tisoč vojakov iz šestinštiridesetih različnih držav. ISAF je v času svojega delovanja dosegel najmanjši napredek na območju vzhoda in pri zmanjševanju bombnih napadov na civiliste (Dodge in Redman 2011).

ISAF še vedno sodeluje z ANA in ANP enotami, da bi ustanovili čim večje število samostojno delujočih enot, ki bi skrbele za varnost na območju Afganistana. Predpostavlja se, da bodo afganistanske oblasti sposobne vzpostaviti samostojen vojaški

nadzor do leta 2020, a da vzhodni del Afganistana ne bo popolnoma nadzorovan. Pri tej napovedi je pogoj, da so na območju Afganistana prisotne ZDA, NATO in enote drugih držav. Pomoč ISAF je potrebna vsaj do vzpostavitve samostojne vladne oblasti Afganistana (Dodge in Redman 2011).

Situacija varnosti v Afganistanu po letu 2015 bo odvisna predvsem od treh faktorjev:

- število vojaških predstavnikov, ki bodo na voljo Afganistanski vladi,
- moč uporniških sil – Talibanov – po umiku čet,
- zmogljivost in kohezija ANSF (Dodge in Redman 2011).

V prihodnosti bo vloga ISAF predvsem pomoč in ne več biti glavni akter. NATO se je zavezal, da bo ostal v Afganistanu tudi po letu 2014 (Dodge in Redman 2011).

6.6.1 Ali je ISAF še vedno mirovna operacija?

Sile ISAF so bile ustanovljene za zagotavljanje varnosti pred uporniški skupinami. To je bilo natančneje določeno v Resoluciji 1386¹⁵. Ključni element iz sprejete Resolucije je podana lokacija delovanja sil. Sile ISAF so bile omejene na območje mesta Kabul, kjer so lahko izvajale mirovne naloge. Pri tem so sile lahko uporabile orožje, če je to bilo potrebno za uspešno izvedbo svojega poslanstva oziroma v primeru samoobrambe. Izvajanje mirovnih nalog brez uporabe orožja je potekalo do leta 2002. V istem času so na južnem delu Afganistana potekale vojaške operacije ameriške vojske v okviru delovanja OEF. Pri tem ISAF ni sodeloval. Sledile so večje spremembe, saj so se sile ISAF pričele širiti izven prvotno določene lokacije po vsej državi (Morisson 2007).

Sprejetje Resolucije 1510¹⁶ je od sil ISAF zahtevalo tesno sodelovanje z OEF, ki se ne ukvarjajo z mirovnimi operacijami. OEF že od samega začetka izvaja vojaške operacije proti upornikom. ISAF se je po sprejetju te Resolucije vedno bolj vključeval v ofenzivne boje. Takšen način delovanja pa je prinesel nov pogled na sile ISAF, saj te ne opravljajo samo mirovnih nalog, ampak tudi vojaške. Izvajanje mirovnih nalog je prevzela misija UNAMA (Morisson 2007).

V opisu delovanja sil ISAF skozi čas lahko vidimo, da je bilo leto 2003 prelomno. Takrat je NATO prevzel celotno delovanje sil ISAF. NATO je sile pričel povečevati in jih bolj oboroževati. Zadane so bile nove naloge ne le na eni lokaciji, ampak na celotnem ozemlju Afganistana. Med drugim so sile ISAF izvedle več vojaških operacij. Širjenje sil na druga območja in njihovo sodelovanje v vojaških operacijah je terjalo

¹⁵ Glej točko 6.2.1 na strani 23.

¹⁶ Glej opombo 12 na strani 26.

številne žrtve. Med žrtvami so bili tudi civilisti. Ti so ključni odgovor na zastavljeno vprašanje. Mirovne operacije poskušajo zmanjšati nemire in vzpostaviti mir ter varnost v državi. Sile ISAF so to nalogo sprva opravljale brez uporabe orožja in povzročanja smrtnih žrtev. Po širitvi na druga območja Afganistana takšno delovanje ni bilo več mogoče, saj so bile uporniške skupine drugod bistveno močnejše kot v samem mestu Kabul.

Vse to nas privede do spoznanja, da v Afganistanu sile ISAF ne predstavljajo mirovne operacije v njenem pomenu že od leta 2003 naprej, ko je NATO prevzel sile ISAF.

7 ZAKLJUČEK

Sile ISAF še vedno niso dosegle vseh zastavljenih ciljev. Delovanje mirovni sil je dobro mišljeno, a ti rezultati niso vzpodbudni. Talibani in druge skupine skrajnežev so posegle po uničevalni metodi doseganja ciljev. Vsa takšna delovanja skrajnežev privedejo celotno mirovno operacijo na druga pota. Mirovniki so prisiljeni braniti svoje življenje in pri tem posegati tudi po orožju. Z vojaško pomočjo si zavarujejo svoja življenja in si zagotovijo napredek ter pridobijo določeno časovno prednost pred uporniki. Vedno večja uporaba vojaške sile nakazuje na dejstvo, da ISAF ne izvaja več mirovni operacij v takšni obliki, kot je bilo to sprva določeno. Akcije so danes postale bolj ofenzivne. Uporaba orožja je povzročila večje število smrtnih žrtev med pripadniki sil ISAF. Na drugi strani uporaba orožja s strani sil ISAF povzroča mnogo civilnih žrtev. Povečanje civilnih žrtev je prineslo novo strategijo s pomočjo katere so cilji natančneje določeni, a se odstotek civilnih žrtev vseeno ni zmanjšal. Prav uporaba orožja poraja vprašanje ali je to pravi način za doseg zastavljenih ciljev. Mnogi vidijo v tem edino rešitev, veliko pa je tudi takšnih, ki so mnenja, da ustanovitev sil ISAF ni bila predvidena za vojaško bojevanje, ampak je imela mirovni pomen. Uporaba orožja se je skozi leta samo še povečala.

Prihodnost Afganistana je še vedno precej črna. Vlada še ni pripravljena na prevzem nadzora ter na samostojno delovanje. Še vedno obstaja preveč zanašanja na tujo pomoč. Napredek je majhen, a upanje še ni umrlo. Zavedati pa se je potrebno, da države postajajo vedno bolj nestrpane. Cilji so še vedno nedoseženi. Rezultati so komaj kaj vidni. Pritiski se večajo. Sile ISAF poskušajo v boju proti upornikom delovati čim bolj uspešno, a jim pri tem primanjkuje številnost vojaških predstavnikov, ki naj bi se v prihodnosti še zmanjšala. Prav zato so vsakršne napovedi za prihodnost samo predvidevanja. Zastavljajo se mnoga vprašanja. Med njimi tudi kako dolgo bodo države, ob vseh pritiskih s strani svojega prebivalstva, še vztrajale. Mogoče je že res čas, da se umaknejo in prepustijo nadzor drugim. Seveda pa obstaja tudi možnost, da bomo nad doseženim rezultatom nekoč še presenečeni.

8 LITERATURA

- *Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions ("Bonn Agreement")*. 2001. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f48f4754.html> (12. avgust 2012).
- Amin, Agha, Paul Andre DeGeorges in David J. Osinski. 2010. *The Development of Taliban Factions in Afghanistan and Pakistan: A Geographical Account*. New York: The Edwin Mellen Press. Dostopno prek: EBSCOhost
- Amnesty International. 1995. *Document - Afghanistan: Further information on fear for safety and new concern: deliberate and arbitrary killings: civilians in Kabul*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA11/015/1995/en/6d874caa-eb2a-11dd-92ac-295bdf97101f/asa110151995en.html> (16. junij 2012).
- Areh, Valentin. 2002. *Afganistan: zgodbe vojnega dopisnika*. Ljubljana: Educy.
- BBC News. 2006a. *Taliban vow to defeat UK troops*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/5057154.stm (16. junij 2012).
- --- 2008b. *UK troops in huge turbine mission*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/7593901.stm (16. junij 2012).
- Bearden, Milton. 2001. *Afghanistan, Graveyard of Empires*. *Foreign Affairs*, (november/december). Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/57411/milton-bearden/afghanistan-graveyard-of-empires> (16. julij 2012).
- CIA Factbook 2012. *Afghanistan. 2012*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> (25. julij 2012).
- Clements, Frank. 2003. *Conflict in Afghanistan: A Historical Encyclopedia*. Santa Barbara, Denver, Oxford: ABC-CLIO. Dostopno prek: EBSCOhost.
- Cohn, Marjorje. 2001. *Bombing of Afghanistan Is Illegal and Must Be Stopped*. *Jurist*, 6. november. Dostopno prek: <http://jurist.law.pitt.edu/forum/forumnew36.htm> (20. junij 2012).
- Coll, Steve. 2005. *Ghost wars : the secret history of the CIA, Afghanistan, and bin Laden, from the Soviet invasion to September 10, 2001*. New York: Penguin Books.

- Day, Adam. 2008. Operation Medusa: The Battle For Panjwai. *Legionmagazine*, 26. januar. Dostopno prek: <http://www.legionmagazine.com/en/index.php/2008/01/operation-medus-part-3-the-fall-of-objective-rugby/> (15. avgust 2012).
- Dodge, Toby in Nicholas Redman. 2011. *Afghanistan: to 2015 and beyond*. London: International Institute for Strategic Studies.
- European Parliament. 2009. *NATO's role in Afghanistan*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede250110natoroleafghanistan_/sede250110natoroleafghanistan_en.pdf (15. avgust 2012).
- FAS–Federation Of American Scientists. 2008. *Congressional Research Services Report for Congress – U.S. Forces in Afghanistan*. Dostopno prek: <http://fas.org/sgp/crs/natsec/RS22633.Pdf> (19. junij 2012).
- Gall, Carlotta. 2004. Asia: Afghanistan: Taliban Leader Vows Return. *New York Times*, 13. november. Dostopno prek: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9F05E5DB173FF930A25752C1A9629C8B63> (16. junij 2012).
- Gargan, Edward A. 2001. Taliban massacres outlined for UN. *Chicago Tribune*, 12. oktober. Dostopno prek: http://articles.chicagotribune.com/2001-10-12/news/0110120312_1_taliban-fighters-massacres-in-recent-years-mullah-mohammed-omar (15. avgust 2012).
- Gaskell, Stephanie. 2009. U.S. Marines launch Operation Khanjar - largest military offensive since 2004 battle of Fallujah. *NYDailyNews*, 2. julij. Dostopno prek: http://articles.nydailynews.com/2009-07-02/news/17928834_1_gen-larry-nicholson-marine-spokesman-taliban-stronghold (15. avgust 2012).
- Ghufra, Nasreen. 2006a. Afghanistan in 2005: The Challenges of Reconstruction. *Asian Survey* 46 (1): 85–94.
- --- 2008b. Afghanistan in 2007: A Bleeding Wound. *Asian Survey* 48 (1): 154–163.
- Goodson, Larry P. 2004a. Afghanistan in 2003: The Taliban Resurface and a New Constitution is Born. *Asian Survey* 44 (1): 14–22.
- --- 2005b. Afghanistan in 2004: Electoral Progress and an Opium Boom. *Asian Survey* 45 (1): 88–97.
- Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: FDV.
- Hoge, James F. in Gideon Rose. 2001. *How did this happen? : terrorism and the new war*. New York: PublicAffairs.

- Human Rights Watch. 2005. *Blood-Stained Hands*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/en/reports/2005/07/06/blood-stained-hands> (15. junij 2012).
- Iness, Michael A. 2010. Perceptions of Success and Failure in ISAF Operations in Marjah, Afghanistan. *Terrorism Monitor* 8 (24). Dostopno prek: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36512](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36512) (16. avgust 2012).
- ISAF NATO. 2012a. *ISAF Joint Command*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/isaf-joint-command/index.php> (16. avgust. 2012).
- --- 2012b. *RC – North*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/rc-north/index.php> (16. avgust 2012).
- --- 2012c. *RC – South*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/rc-south/index.php> (16. avgust 2012).
- --- 2012č. *RC – East*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/rc-east/index.php> (16. avgust 2012).
- --- 2012d. *RC – West*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/rc-west/index.php> (16. avgust 2012).
- --- 2012e. *RC – Southwest*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/rc-southwest/index.php> (16. avgust 2012).
- --- 2012f. *RC – Capital*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/subordinate-commands/rc-capital/index.php> (16. avgust 2012).
- --- 2012g. *About ISAF*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/mission.html> (17. julij 2012).
- Jelušič, Ljubica. 2005. *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: FDV.
- Kamal, Matinuddin. 1999. *The Taliban Phenomenon, Afghanistan 1994–1997*. Oxford: Oxford University Press.
- Kuhar, Miha. 2011. *Afganistan – OMLT*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
- Lambeth, Benjamin S. 2005. *Air Power against Terror: American's Conduct of Operation Enduring Freedom*. Santa Monica: RAND Corp.
- Marsden, Peter. 2009. *Afgahanistan: Aid, Armies and Empires*. London: I.B. Tauris.

- Morisson, Davis. 2007. Irish bomb expert takes on the Taliban. *Irish Political Review*, 23. marec. Dostopno prek: <http://www.david-morrison.org.uk/ireland/irish-expert-taliban.htm> (20. avgust 2012).
- Nojumi, Neamatollah. 2002. *The Rise of the Taliban in Afghanistan: Mass Mobilization, Civil War, and the Future of the Region*. New York: Palgrave.
- Pannell, Ian. 2010. *UK troops launch Operation Tor Shezada in Afghanistan*. BBC News, 30. julij. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-10807606> (15. avgust 2012).
- Primorac, Igor. 2005. *Terorizem : filozofska vprašanja*. Ljubljana: Krtina.
- Roggio, Bill. 2007. Operation Achilles: NATO's offensive in Helmand province. *Longwarjournal*, 6. marec. Dostopno prek: http://www.longwarjournal.org/archives/2007/03/operation_achilles_n.php#ixzz27IntlHBa (16. avgust 2012).
- Saikal, Amin. 2006. *Modern Afghanistan: A History of Struggle and Survival*. London New York: I.B.Tauris & Co Ltd.
- Sherweel, Philip. 2011. Osama bin Laden killed: Behind the scenes of the deadly raid. *The Telegraph*, 7. maj. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/al-qaeda/8500431/Osama-bin-Laden-killed-Behind-the-scenes-of-the-deadly-raid.html>.
- Slovenija in NATO. 1949. *Severnoatlantska pogodba*. Dostopno prek: <http://nato.gov.si/slo/dokumenti/severnoatlantska-pogodba/> (15. avgust 2012).
- Štefančič, Marcel jr.. 2001. *Busheva Amerika: od puča do vojne*. Ljubljana: UMco.
- The National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. 2004. *9/11 Commission Report*. Dostopno prek: <http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf> (16. junij 2012).
- Tohid, Owias in Scott Baldauf. 2003. Taliban appears to be regrouped and well-funded. *Christian Science Monitor*, 8. maj. Dostopno prek: (<http://www.csmonitor.com/2003/0508/p01s02-wosc.html>) (16. junij 2012).
- Trampuš, Jure. 2010. Kaj je OMLT? *Mladina*, 5. avgust. Dostopno prek: http://www.mladina.si/51394/kaj_je_omlt_/?utm_source=tednik%2F201031%2Fkaj_je_omlt_&utm_medium=web&utm_campaign=oldLink (15. avgust 2012).
- UNHCR. 2012. *Afghanistan Independent Human Rights Commission (AIHRC)*. Dostopno prek: <http://www.aihrc.org.af/en> (16. avgust 2012).

- United Nations Information Service. 2007. *Mirovne misije Organizacije združenih narodov*. Dostopno prek: <http://www.unis.unvienna.org/pdf/UN%20Peacekeepingslov.pdf> (29. julij 2012).
- Ussery, Easton H. 2010. *War in Afghanistan : Strategy, Military Operations, and Congressional Issues*. New York: Nova Science Publishers.
- Varnostni svet. 2001a. *Resolucija 1386*, S/RES/1386/2001. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement> (13. avgust 2012).
- --- 2002b. *Resolucija 1413*, S/RES/1413/2002. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/397/33/PDF/N0239733.pdf?OpenElement> (13. avgust 2012).
- --- 2002c. *Resolucija 1444*, S/RES/1444/2002. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/713/91/PDF/N0271391.pdf?OpenElement> (13. avgust 2012).
- --- 2003č. *Resolucija 1510*, S/RES/1510/2003. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/555/55/PDF/N0355555.pdf?OpenElement> (15. avgust 2012).
- Warren, Tarn D. 2010. *ISAF and Afghanistan: The Impact of Failure on NATO's Future*. National Defense University Press. Dostopno prek: <http://www.ndu.edu/press/ISAF-and-Afghanistan.html> (17. avgust 2012).
- Združeni narodi. 1945. *Charter of the United Nations*. Dostopno prek: www.pf.uni-lj.si/media/ustavna.listina.zn.doc (13. avgust 2012).